

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN
DE KENNIS DER GESCHIEDENIS VAN UTRECHT EN OMSTREKEN

15 JUNI
1937

ONDER REDACTIE VAN:
G. A. EVERS

12^e JAARGANG
N° 5—6

UITGAVE DER VEREENIGING. SECRETARIAAT: VAN SPEIJKSTRAAT 20

MEDEDEELINGEN UIT DE VEREENIGING.

Kasteelentocht langs de Langbroeksche wetering op 3 Juli a.s.

Het bestuur noodigt de leden met hunne dames uit tot deelneming aan den tocht langs de Langbroeksche wetering op Zaterdag 3 Juli a.s. De tocht zal per auto (A.T.O.-wagens) plaats vinden en des namiddags te half twee uur in het Hoogelandsche park aanvangen en omstreeks half zes uur eindigen.

De kosten bedragen *f* 1.25 per persoon voor de leden, die van de door het bestuur beschikbaar te stellen auto's gebruik willen maken, *f* 0.50 per persoon (als aandeel in de algemeene onkosten) voor de leden, die met eigen wagen willen meerijden.

Deelnemerskaarten kunnen tot en met Donderdag 1 Juli a.s. aan het kantoor der Rotterdamsche Bankvereeniging, Oudkerkhof 11, worden gekocht. Na tijdige overschrijving of storting op postrekening no. 2679 van dat kantoor worden ze ook gaarne per post toegezonden.

De tocht gaat langs den Koningsweg over Bunnik en Odijk naar *Beverweerd*. Blijkens het gevelopschrift was de ridderhofstad, die leenroerig aan Het Sticht was, reeds in 1200 bekend en werd het huis in 1836 in den tegenwoordigen toestand gebracht; het wordt sedert vele tientallen van jaren niet meer bewoond.

Vervolgens wordt naar *Sterkenburg* gereden, een reeds in 't begin der 14de eeuw genoemde ridderhofstad, die leenroerig aan het graafschap Zutphen was. Ze werd tegen het midden der 19de eeuw in het tegenwoordige, zeer logeable huis verbouwd, waarbij slechts de oude kasteeltoren gespaard bleef. Het huis is onbewoond, maar nog ten deele gemeubeld en wordt voor de leden van „Oud-Utrecht” op 3 Juli toegankelijk gesteld. De oude heerlijkheid vormde later eene zelfstandige gemeente, die in 1857 met Driebergen werd vereenigd. Aan den overkant van de Wetering, aan het einde der Sterkenburgerlaan, ligt nog het oude raad- en rechthuis, thans een boerderij.

Omstreeks een K.M. verder ligt, eveneens rechts van den weg, Molensteyn, van welk niet-riddermatig huis nog alleen de voorraadschuur, die den indruk van een kerkje (trapgevel) met

torentje maakt, in wezen is. Iets verderop, aan de overzijde van den weg, prijkt het landgoed *Leeuwenburg*.

Nog geen K.M. verder, bij een boerderij rechts van den weg, leidt een smalle en niet berijdbare landweg naar de op ruim een kwartier gaans liggende ridderhofstad *Weerdesteyn*. Verscholen tusschen hoogop groeiend geboomte staan de goed onderhouden voorpoort en toren op moeilijk bereikbaar terrein. *Weerdesteyn*, dat leenroerig aan Het Sticht was, werd reeds in het midden der 14de eeuw genoemd.

Weer ter rechterzijde, even voorbij den landweg naar *Weerdesteyn*, gaat de ridderhofstad *Hindersteyn* half schuil achter zwaar hout. Het leeg staande huis vertoont zoo goed als niets meer van het oude kasteel, dat reeds in 't begin der 13de eeuw bestond en dat als een Gaesbeeks leen leenroerig aan de provincie Utrecht was.

Op *Hindersteyn* volgt de eveneens onbewoonde ridderhofstad *Lunenburg*, waarover reeds in documenten uit de 14de eeuw gesproken wordt. Ze was leenroerig aan de Utrechtsche domproostdij. Ook hier is het meer bewoonbare landhuis in later tijd om een ouden vierkanten toren, blijkbaar de eerste vorm van het kasteel, gebouwd. Aan deze oorspronkelijke gedaante van vele sterke gebouwen, die in nagenoeg rechte lijn ten noorden van den Krommen Rijn liggen, is wel eens de veronderstelling ontleend, dat zij oudtijds Romeinsche wachttorens hebben vervangen. Dit vermoeden is echter nog niet door bodemvondsten bevestigd.

Na het dorp *Neerlangbroek* doorgereden te zijn, wordt het vroegere gebied van *Walenburg* gepasseerd, van welke ridderhofstad slechts een toren, rechts van den weg, bleef staan. Tegen den vierkanten toren is in later tijd een boerderij gebouwd. *Walenburg*, dat leenroerig aan *Sterkenburg* en voor 2 morgen aan *Hindersteyn* was, staat voor het eerst in archivalia uit de eerste helft der 15de eeuw vermeld.

Verderop, aan de overzijde, ligt de ridderhofstad *Sandenburg*, die reeds in de 14de eeuw genoemd wordt en leenroerig aan de domproostdij was. Tegen het zware hout van den achtergrond maakt het blanke gebouw, waarvan de oorspronkelijke bouw nog goed te onderkennen is, een schilderachtigen indruk en vormt het met de thans op overeenkomstige wijze uitgevoerde bijgebouwen een fraai geheel.

Bij *Sandenburg* sluit het terrein der voormalige ridderhofstad *Groenesteyn* aan, waarvan nog slechts het poortgebouw van 1617 overgebleven is. De oudst bekende gegevens van dit eigen goed dateeren uit het begin der 14de eeuw.

De laatste ridderhofstad aan de *Langbroeksche* wetering is *Zuylenburg*, die een paar K.M. voorbij *Groenesteyn* wordt gevonden en waarvan alleen nog de vierkante toren achter de kerk van *Overlangbroek* te zien is. Het allodiale goed was reeds omstreeks 1400 bekend.

Het gebied van de Wetering houdt dan spoedig op en van hier af wordt naar Leersum gereden, om langs den straatweg over Doorn naar Utrecht terug te keeren. Desverlangd zal er gelegenheid zijn, om onderweg even te verpoezen.

De deelnemers aan den tocht moeten er rekening mede houden, dat het bestuur als gevolg van de voorwaarden, waarop toestemming voor het berijden van den weg zal worden verkregen, wijzigingen in de route mogelijk zijn.

Namens het Bestuur: Mr. H. WALLER, Voorzitter.

G. A. EVERS, Secretaris (Van Speijkstraat 20).

EENIGE AANTEKENINGEN OVER HET UTRECHTSCH E BURGGRAAFSCHAP.

Over het ontstaan van het burggraafschap en de oorspronkelijke beteekenis van dit ambt mededeelingen te doen, ligt niet in de bedoeling dezer aantekeningen. Vast staat, dat de Utrechtsche burggraaf een ministeriaal, een dienstman van den bisschop is en het ambt een bisschoppelijk leen.

De eerste bekende burggraaf is de *castellanus* Otto (1105). Soms wordt in de 12^e eeuw ook de naam *praefectus* gebruikt, in de 13^e eeuw komt de naam *burggravius* op.

De burggraaf is de militaire commandant van den burcht; er zijn perioden (in de 12^e eeuw) geweest, dat hij tengevolge van politieke verwickelingen ook het commando had over de civitas (Springwijk). In verband met deze machtsuitbreiding, werd hij dan als „*praefectus*” aangeduid.

Met dit bevelhebberschap over den burcht hangen zekere bevoegdheden samen, waarvan sommige ons eerst uit een stuk van 1555 bekend zijn en die zeker niet alle tot den oorspronkelijken inhoud van het ambt behoord hebben.

De burggraaf oefende de lage of dagelijksche rechtspraak uit binnen zijn gebied, dat zich na de verdeling van het gemeenschappelijk kerkelijk bezit tusschen Dom, Oudmunster en bisschop (10^e eeuw), beperkte tot een deel van hetgeen aan dezen laatste verbleven was, nl. tot de smalle strook ten westen van den burcht, langs de burggracht. Deze strook moet reeds vroeg met huizen bebouwd zijn. Dat gebied omvatte de tegenwoordige Vischmarkt, te beginnen bij nr. 6 (huize de Hond), de halve borchbrug (Maartensbrug) en de Lichte gaard tot en met nr. 9 (Het Rad van Avonturen).

In zijn gerecht mag de stad niemand gevangen nemen of gevangen doorleiden.

Het ruimingsrecht (d.i. het recht buiten de rooilijn vallende gebouwen te doen afbreken of tegen betaling toe te laten) oefende hij uit in den burcht en op de Borchbrug.

De eigenaars van de terreinen en huizen binnen zijn juris-